

NET
ZER
2050

SCIENCE
NOT
SILENCE

KLIMATA LIKUMI EIROPĀ

LABĀ PRAKSE SEG NETO NULLES
EMISIJU PĀRVALDĪBĀ

PĀRSKATS

2020. GADA FEBRUĀRĪ

eco
logic

Šajā pārskatā apkopoti nacionālā līmeņa klimata politikas likumprojekti Apvienotajā Karalistē un astoņās ES dalībvalstīs: Dānijā, Francijā, Īrijā, Nīderlandē, Somijā, Spānijā, Vācijā un Zviedrijā. Tas paredzēts politikas veidotājiem un ieinteresētajām pusēm ES un ārpus tās robežām, kuri apsver SEG neto nulles emisiju ekonomikas ietekmi, kā arī mēģina saprast un sagatavoties vērienīgajam uzdevumam - pārkārtot ekonomiskās struktūras, lai sasniegtu klimatneitralitāti. Šis ieskats var arī sekmēt informētību, veicinot debates par ES Klimata aktu, uzrādot novēršamās nepilnības esošajā Eiropas likumdošanā.

Originālais ziņojums, kā arī šī pārskata tiešsaistes versija pieejama www.europeanclimate.org/net-zero-2050

ATZINĪBA

Izsakām pateicību par eksperta viedokļa paušanu un ieskatu procesa virzībā šādām personām (uzskaitītas alfabētiskā secībā):

Anai Bareirai (Ana Barreira, IIDMA); Larai Lasaro (Lara Lazaro, Real Instituto Elcano); Nilsam Meieram-Olendorfam (Nils Meyer-Ohlendorff, Ekoloģijas institūts), Andreasam Rīdingeram (Andreas Rüdinger, IDDRI), Stefanam Sinam (Stephan Sina, Ekoloģijas institūts) un Dermedam Tornijam (Diarmuid Torney, Dublinas Universitāte).

Sirsniņš paldies arī pārējam personālam no Ekoloģijas institūta un Eiropas Klimata fonda (EKF), kuri deva ieguldījumu un sniedza atbalstu šajā darbā.

Īpaša pateicība Šeronai Tērnerei (Sharon Turner, vieslektorei Londonas Universitātes koledžā un Saseksas universitātē) par iedvesmu kā pētījumu objektu izvēlēties klimata pārvaldības nacionālos satvarus.

Šajā dokumentā pausti tikai autoru viedokļi, un tie neatspoguļo to organizāciju oficiālo nostāju, kuras sniegušas atbalstu vai konsultācijas tā tapšanā.

Šo pārskatu finansē Eiropas Klimata fonds, kuru savukārt uztur tikai privātas filantropiskas organizācijas. EKF nav finansiālu saišu ar ES politiskām institūcijām vai privātām struktūrām.

Analītiķu grupa (Ekoloģijas institūts):

Matthias Duwe (matthias.duwe@ecologic.eu)
[@Matthias_Duwe](https://twitter.com/Matthias_Duwe) /[/@EcologicBerlin](https://www.facebook.com/EcologicBerlin)

& Niks Evanss (Nick Evans)

ar Zelmas Klāras Kreibihās (Selma Clara Kreibich) līdzdalību un Klāras Oldenburgas (Clara Oldenburg) atbalstu

Projekta koordinātoru grupa (Eiropas Klimata fonds):

Ērika Houpa (Erica.hope@europeanclimate.org)
Dāvids Lopess Moraless (david.lopezmorales@europeanclimate.org)

Pārskata dizains:

www.noble.studio

ATRUNA

Šī pārskata ziņojuma pasūtītājs ir Eiropas Klimata fonds (EKF). Tā ir daļa no ES Rīcības plāna 2050. gadam par SEG neto nulles emisiju sasniegšanu – EKF iniciatīvas ar ekspertu un dažādu organizāciju kopīgu ieguldījumu.

SEG neto nulles emisiju plāna 2050. gadam pārskatu sērijas mērķis ir, vēlākais, līdz gadsimta vidum uzsākt vīzijas veidošanu un vākt pierādījumu bāzi pārejai uz SEG neto nulles līmeņa emisiju sabiedrību Eiropā un ārpus tās robežām. Parīzes nolīgums mums uztic veikt šādu pāreju, un ilgtermiņa stratēģiskā plānošana liecina, ka daudzi lēmumi un darbības, kas vajadzīgas, lai mēs dotos šajā virzienā, ir jāveic nekavējoties.

Ja šādos pārskatos pārsvarā detalizēti aplūkota dažādās jomās nepieciešamā rīcība un pārkārtošanās, tad vispārīgā pārvaldības sistēma – satvars – kalpo arī par pamatu šo soļu atpazīšanai un īstenošanai praksē.

Atsaucoties uz avotu, atļauta šī izdevuma pilna vai daļēja atveide, izņemot komerciālos nolūkus.

Sīkāku informāciju, lūdzu, jautāriet:
david.lopezmorales@europeanclimate.org

IETVARLIKUMI PALĪDZ VALDĪBĀM PĀRVALDĪT KLIMATA KRĪZI

Valdībām nepieciešami jauni instrumenti, lai īstenotu pāreju uz mazoglekļa ekonomiku, tāpēc tās meklē atbildes klimata pārvaldības satvaros, kas iestrādāti nacionālajos tiesību aktos. Šie tiesību akti palīdz valdībām organizēt savu darbu, vienlaikus sūtot skaidru signālu visām ekonomikas nozarēm: “Mēs nopietni pieejam savu ilgtermiņa klimata mērķu īstenošanai.” Teju puse visu ES dalībvalstu – ar ieinteresēto pušu atbalstu – jau ir pieņēmušas šādus tiesību aktus vai arī tos izstrādā, bet vairākums vēl tikai apsver šo soli. Turklāt ES Klimata akts šobrīd ir apspriežu stadijā. Katrs klimata tiesību akts ir unikāls, taču šādas likumdošanas nacionālā līmeņa satvari parasti ieskicē kopīgus elementus, piemēram, mērķus, plānošanu, pasākumus, uzraudzību, sabiedrības dalību un zinātniskās padomdevējinstiūcijas. Ir daudz labās prakses piemēru, kā sekmēt informētību par nacionālajiem klimata tiesību aktiem un ES Klimata akta apspriešanu.

LIKUMS RUNĀ SPĒCĪGĀK PAR TŪKSTOŠIEM SOLĪJUMU

Vajadzīgais pārmaiņu temps un apjoms, lai panāktu SEG neto nulles emisiju līmeni, ir nopietns izaicinājums valdībām visā pasaulē. Kā valstīm sasniegt šāda mēroga mērķi, kas ievērojami pārsniedz ievēlēšanas ciklu, tomēr, lai to īstenotu, prasa drosmīgu rīcību jau tagad? Šādai pārejai nav gatava scenārija, tāpēc jebkurai īpaši izstrādātai pieejai jābūt vienlaikus proaktīvai un izzinošai. Nepieciešams vienots satvars, kas valdības struktūras un darbības saskaņotu ar ilgtermiņa mērķiem un sekmētu visu dalībnieku iesaisti. Šī satvara integrēšana speciālā likumā ne tikai atspoguļo valdības apņemšanos panākt tās noteiktos klimata mērķus, bet var sekmēt arī plānošanu, uzlabot investīciju drošību, kā arī vairo visu pušu atbalstu un procesa pārredzamību.

KLIMATA LIKUMIEM NEPIECIEŠAMS POLITISKS ATBALSTS, KO TIE VAR RADĪT ARĪ PAŠI

Šādu tiesību aktu pieņemšanai un efektīvai īstenošanai nepieciešams panākt plašu politisku un sabiedrības atbalstu, lai spētu pārvarēt iespējamās pārmaiņas valdībā vai citus radušos izaicinājumus. Vairākumā analizēto valstu, paredzot nākotnes procesus, ir nodrošināts dažādu partiju un iesaistīto pušu atbalsts. Praksē, ņemot vērā apjomīgo apņemšanos, jau tiek pārskatīti vairāki esošie tiesību akti (piem., AK, Dānijā, Francijā un Īrijā). Šos likumus neatceļ, bet gan attīsta un uzlabo.

Tai pašā laikā klimata ietvarlikumi var uzlabot izredzes iesaistīt sabiedrību un gūt atbalstu nozaru pasākumiem, kas nepieciešami pārejas nodrošināšanai, ja tie paredz visaptverošus līdzdalības un konsultāciju procesus.

NACIONĀLIE KLIMATA LIKUMI IR PIRMAIS APŅEMŠANĀS SOLIS PĀRVALDĪBAS SISTĒMAS NACIONĀLO SATVARU NOTEIKŠANAI EIROPĀ

Pieņemot Parīzes nolīgumu, notika pārorientēšanās uz nepieciešamību veikt ilgtermiņa strukturālās pārmaiņas, mudinot aizvien vairāk ES dalībvalstu noteikt nacionālā līmeņa pārvaldības sistēmu ar ilgtermiņa perspektīvu. Ne Parīzes nolīgums, ne esošā ES likumdošana pašreiz nenodrošina vajadzīgo funkcionalitāti pietiekamā apmērā. Tieši pretēji: ES un ANO saistību izpildei ir nepieciešamas pilnīgas nacionālās sistēmas. Vairāki esošie likumi jau ir pārskatīti kopš to pieņemšanas brīža, lai tos padarītu ietekmīgākus (Francijā, AK), vai arī tas tiek darīts laikā, kad top šis pārskats (Dānijā, Īrijā). Karte 1. attēlā atspoguļo klimata likumu ainu Eiropā 2020. gada janvārī.

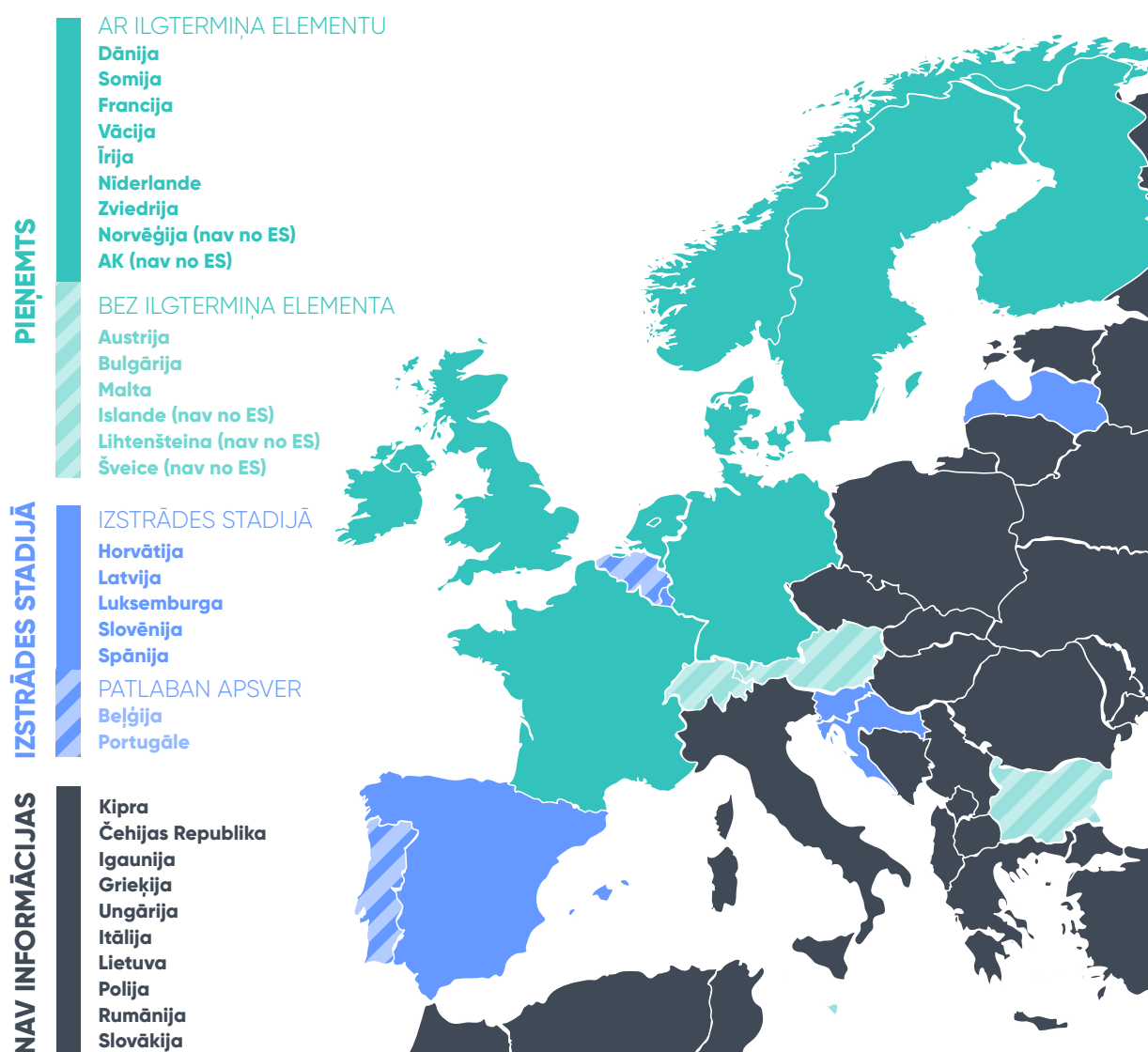
KOPĒJO INSTRUMENTU KOMPLEKTS: INSTRUMENTI, KAS RISINA PĀRVALDĪBAS PAMATJAUTĀJUMUS

Esošie klimata tiesību akti Eiropā lielākoties balstās uz kopīgiem elementiem, kuri paredzēti šādu pamatjautājumu risināšanai: KAS tieši ir jāsasniedz (mērķi)? KĀ to panākt (plānošana un īstenojamie specifiskie pasākumi)? KĀ mums veicas (progresu uzraudzība)? KURŠ ko darīs (institucionālie pasākumi)? KURŠ jāiesaista (zinātniskais izvērtējums un sabiedrības dalība) procesā?

Šo elementu kopīgi izveidotā sistēma atspoguļota 2. attēlā, izgaismojot politikas pilnveides ciklu, ko iespējams radīt, izmantojot monitoringa datus un cita veida analīzi, lai pārskatītu esošos plānus un stratēģijas, un kas laika gaitā uzlabotu mērķa sasniegšanu.

Bez šiem elementiem autori ir izvērtējuši, kādā apmērā tiesību akti īsteno ilgtermiņa dimensiju, kā arī no likumdošanas netieši izrietošās veicamās strukturālās pārmaiņas.

NACIONĀLIE KLIMATA LIKUMI STATUS QUO

1. ATTĒLS: Ģeogrāfisks pārskats par nacionālo klimata ietvarlikumu stāvokli ES

Avots: Ekoloģijas institūta pētījums, pamatojoties uz virkni avotu (tostarp tiesību aktu bāzēm, juridiskajiem tekstiem, ziņu reportāžām un personīgajiem kontaktiem)

IESKATS PAR BŪTISKĀKO ESOŠAJOS NACIONĀLA LĪMEŅA KLIMATA TIESĪBU AKTOS

Analizējot deviņu valstu klimata likumus, manāmas tālāk uzskaitītās kopīgās iezīmes.

Mērķi. Pārliecinošs vairākums valstu integrē skaidrus kvantitatīvus ilgtermiņa mērķus tieši likumos. Lielākā daļa valstu paredz mērķi panākt SEG neto nulles emisiju līmeni vai vismaz emisiju samazinājumu tuvu tam. Vairākums tiesību aktu norāda starpposma mērķus, un daži pat nosaka turpmākos oglekļa budžetus, skaidri iezīmējot virzību uz ilgtermiņa mērķa sasniegšanu.

Plānošana un pasākumi. Klimata politika tagad ir jāplāno obligāti – to paredz ES likumdošana, tomēr šobrīd tas skaidri noteikta tikai dažos tiesību aktos. Tomēr visi akti paredz politikas virzienu nosprašanu ar zināmu regularitāti un ilgtermiņa perspektīvu.

Saistību starp ilgtermiņa plānošanu un īstermiņa politikas stratēģijām var uzlabot, integrējot prasības citās politikas jomās, piemēram, finanšu politikā, ko dažas valstis nosaka par obligātu pienākumu.

Progresu uzraudzība. Visi tiesību akti paredz sniegt ikgadējos gada pārskatus un kontrolēt progresu, pat ja to organizē atšķirīgi. Būtiski, ka vairākums tiesību aktu paredz ierosmes papildu rīcībai, ja tiek konstatēti trūkumi, tādējādi noslēdzot politikas pilnveides ciklu.

Institucionālie pasākumi. Vairākums likumu nosaka atbildību, bet tikai daži skaidri paredz konkrētus pasākumus vai rada īpašu mehānismu, ar ko uztic nozaru ministrijām izstrādāt piemērotas stratēģijas, lai uzņemtu kursu uz SEG neto nulles plāna sasniegšanu

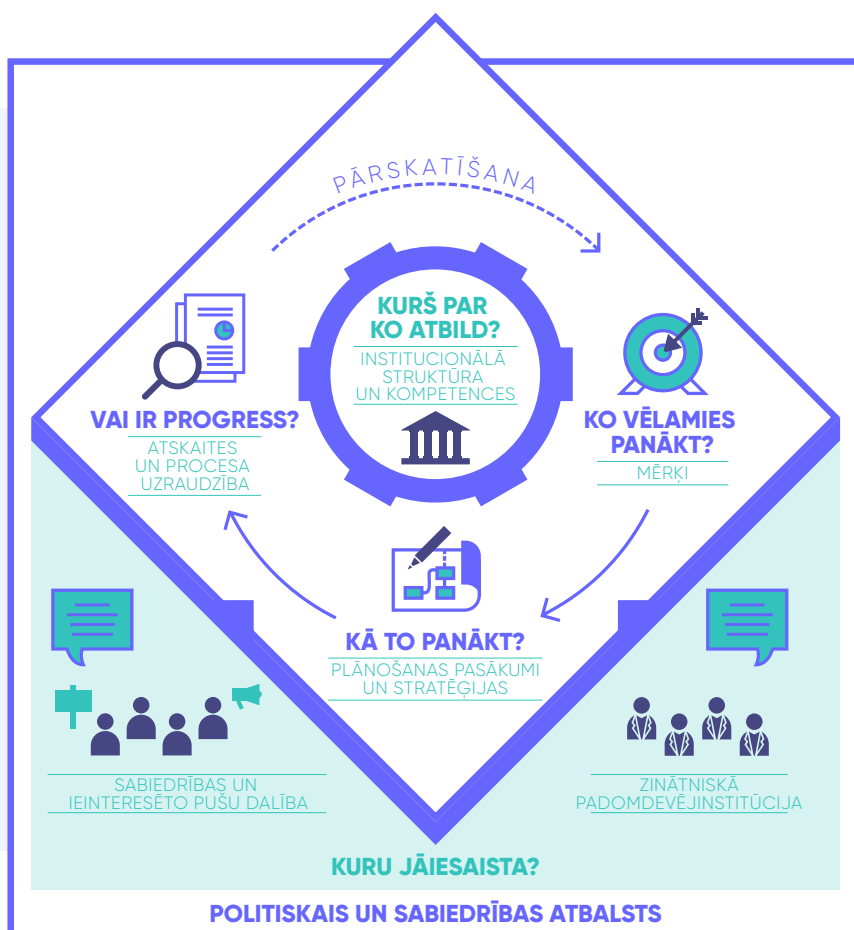
savās jomās. Te pastāv risks, ka dažas ministrijas nesniegs ieguldījumu vēlamajā apmērā, apdraudot mērķa sasniegšanu. Koordinācijas trūkuma rezultātā var tikt ignorētas pieejas, kurām nepieciešama starppresoru sadarbība. Valstu parlamentu iesaiste ir skaidri noteikta lielākajā daļā nacionālo sistēmu ar uzdevumu radīt debatēšanas iespējas un vairot procesa pārredzamību.

Zinātniskais izvērtējums. Visos likumos figurē neatkarīga zinātniskā padomdevēj institūcija – tā gandrīz vienmēr izveidota ar īpašu mērķi konsultēt valdību par optimālām stratēģijām vai sniegt atbalstu, veicot progresu uzraudzību. Šo institūciju efektīvai funkcionēšanai nepieciešams atvēlēt īpašus finanšu līdzekļus, lai rezultātā uzlabotu valdības rīcības pārredzamību.

Sabiedrības dalība. Vairākums likumu kaut kādā veidā atsaucas uz sabiedrisko apspriešanu, bet diemžēl lielākoties tam nevelta pietiekamu uzmanību. Tomēr dažās valstīs jau eksistē ieinteresēto pušu forumi klimata politikas jomā, citās savukārt eksperimentē ar jauniem pilsoņu iesaistes veidiem.

Ilgtermiņa elements. Vairākos tiesību aktos strukturālo pārmaiņu nepieciešamība ir noteikta pastarpināti ilgtermiņa perspektīvas veidā kā prioritāte. Tām jau nosaukumā vai individuāli ar "fokusa stratēģijām", vai arī, definējot skaidrus nosacījumus, jāpauž un jāparedz visu stratēģiju pieskaņotība ilgtermiņa mērķiem. Tomēr šajā aspektā nepieciešams turpināt darbu, stiprinot daudzus tiesību aktus un par pamatu ņemot citu valstu labās prakses piemērus.

Labās prakses piemēru detalizēts pārskats par katru elementu sniegts tabulā šī ziņojuma beigās.

KLIMATA LIKUMU KOPĪGIE ELEMENTI

2. ATTĒLS: Klimata ietvarlikumu pamatelementi un to galvenā mijiedarbība – TIEK PĀRSKATĪTI

Avots: Ekoloģijas institūta vizualizācija

TRŪKUMU NOVĒRŠANA ES PĀRVALDĪBĀ AR EIROPAS KLIMATA AKTU

Viens no Eiropas Komisijas prezidentes Ursulas fon der Leienas apstiprinātā Eiropas zaļā kursa nozīmīgākajiem pasākumiem bija līdz 2020. gada martam nākt klajā ar Eiropas Klimata akta priekšlikumu. Ko šim solījumam var dot ieskats valstu klimata likumos? Kā šis akts sekmēs nacionālā līmeņa klimata pārvaldību?

Esošā ES likumdošana dalībvalstīm sniedz zināmu atbalstu, nosakot minimālos kopīgos standartus, piemēram, plānošanā un uzraudzībā. Tomēr ES klimata pārvaldībā kopumā vērojami daži trūkumi, kuri mazina pašas ES spēju efektīvi sasniegt nospraustos mērķus. Esošās likumdošanas analīze uzrāda vairākus nepieciešamos uzlabojumus ES klimata pārvaldības jomā, kurus varētu veikt ar ES Klimata akta palīdzību, pamatā balstoties uz dalībvalstu labo praksi.² Lūk, daži no nepieciešamajiem uzlabojumiem:

- līdz 2050. gadam nostiprināt likumdošanā klimatneitralitātes **ilgtermiņa mērķi**, ko Eiropas Padome pieņēma 2019. gada decembrī;
- īpašs mehānisms **turpmāko starposma mērķu pārskatīšanai un nosprausšanai** saskaņā ar Parīzes nolīguma ciklu nacionāli noteiktajiem devumiem;
- kompleksa **oglekļa budžeta pieeja**, kas nodrošina ES globālā budžeta atlikušās daļas (ja sasilšana nepārsniedz 1,5 °C) pārredzamību;
- **regulāra ES ilgtermiņa stratēģijas aktualizēšana**, kas šobrīd obligāta tikai dalībvalstīm;
- **regulāra politikas attīstības datu aktualizēšana**, ekvivalents pārskats par nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem, kas obligāti jāizstrādā visām dalībvalstīm;
- nosacījumi **klimata politikas mērķu integrēšanai** par kritērijiem citās politikas jomās, tostarp ES budžetā un saistītajos izdevumos;
- **uzlaboti institucionālie pasākumi** ES līmenī, lai nodrošinātu uz klimatneitralitāti vērstās stratēģijas saskaņotu un pārskatāmu īstenošanu;
- izveidot **neatkarīgu padomdevēju struktūru**, kas sniegs atbalstu visām ES iestādēm, tostarp Eiropas Komisijai (kura parasti uzņemas šo lomu), veicot attiecīgu analīzi un sniedzot rekomendācijas;
- **īpašs ieinteresēto personu forums** klimata politikas jomā, radot platformu pastāvīgai iespējai iesaistīties, un Eiropas Parlamenta loma progresa monitoringa procesā.

LABĀS PRAKSES PIEMĒRI KĀ IEDVESMAS AVOTS CITU VALSTU KLIMATA LIKUMIEM

Zemāk dotā tabula sniedz izvērstāku pārskatu par esošo nacionālo klimata likumprojektu variācijām, kā arī atpazītajiem labās prakses piemēriem. Ziņojuma pilnajā versijā detalizēti raksturoti dažādie veidi, kādos valstis ir īstenojušas katru no elementiem.

<p>KO? MĒRĶI</p>	<p>Ilgtermiņa mērķis</p> <p>Teju visi tiesību akti balstās uz kvantitatīviem mērķiem, un tos nostiprina likumos (izņemot Zviedriju un Īriju). Vairākums tiesību aktu dažādos veidos nosaka SEG neto nulles emisiju mērķus.</p> <p>Starpposma mērķi</p> <p>Pārliecinošs vairākums paredz starpposma mērķus vai procesu tādu ieviešanai. Novatoriska pieeja AK un Francijā: pastāvīgi tiek aktualizēti piecgades oglekļa budžeti, nosakot prognozes 10–12 gadu perspektīvā ar plānu līdz pat 2050. gadam. Vācijā nozaru vajadzībām paredz līdz 2030. gadam izmantot ikgadējos oglekļa budžetus.</p>	<p>KURŠ PAR KO ATBILD?</p> <p>INSTITUCIONĀLIE PASĀKUMI</p> <p>Skaidra nozaru procesa dalībnieku precizēšana</p>	<p>Pārsteidzoši, ka dažos tiesību aktos pat noteikts skaidrs iekšējās koordinācijas mehānisms. Tikai atsevišķas valstis (Somija, Vācija, Īrija un daļēji arī Francija) skaidri nosaka, kā politikas priekšlikumu došanas un politikas izstrādes procesā paredzēti iesaistīt dažādas ministrijas un aģentūras. Dažos tiesību aktos galvenā atbildība par konkrētiem uzdevumiem, piem., politikas plānu izstrādi, uzticēta konkrētai ministrijai (Nīderlandē, Spānijā un AK). Citos savukārt kā galvenais dalībnieks gandrīz visur minēta tikai "valdība".</p>
<p>KĀ? PLĀNOŠANA</p>	<p>Pārskatīšanas mehānisms</p> <p>Vairākas valstis paredz iespēju pārskatīt mērķus, pamatojoties uz labāku informāciju (Spānijā, AK) un/vai stingrākiem ES vai ANO mērķiem (Somija, Vācija). Vācija un Spānija paredz skaidru "bez leņķa" nosacījumu.</p> <p>Ilgtermiņa stratēģijas</p> <p>Īpaša ilgtermiņa stratēģija pilnībā paredzēta tikai pusē no visiem valstu likumiem (Somija, Francijā, Īrijā, Spānijā, un uz to atsaucas Vācijā), pārskatīta ik pēc pieciem gadiem (ik pēc 10 gadiem Somijā). Īrija vienā dokumentā integrē ilgtermiņa plānošanu ar rīcībpolitikas iezīmēšanu. Somija to padara par galveno dokumentu valsts kopējā klimata plānošanas sistēmā un skaidri definē tās vispārīgo uzbūvi. Ilgtermiņa stratēģijas izstrāde ir obligāta ES prasība: visos tiesību aktos ir jābūt atsaucei uz to, kā arī regulāri jāaktualizē informācija.</p>	<p>Parlamenta iesaiste</p> <p>Neatkarīgais pienesums</p>	<p>Somija šajā sakarā izceļas ar labo praksi, ņākot klajā ar īpašu rakstu par sistēmas iekšējo uzbūvi, precizējot dažādu ministriju paredzamo ieguldījumu. Vācijai ir vissīkāk izstrādātais mehānisms par atbildības deleģēšanas kārtību katrai no ministrijām, kuras izmanto gada emisiju budžetus savām nozarēm. Citu dalībvalstu tiesību akti, iespējams, ir jāpārskata, lai panāktu nozares progresu tajās nozarēs, kas neietilpst ETS (ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēmā).</p> <p>Daži tiesību akti uzdod valsts likumdošanas iestādei apstiprināt plānus, kurus iesniegusi valdība vai atbildīgā ministrija (Vācijā, Nīderlandē un AK). Vairākums valstu diskusijās par progresu nepārprotami iesaista parlamentu, izmantojot tam iesniegtos pārskatus.</p>
<p>KĀ? PASĀKUMI</p>	<p>Process ar regulāritāti</p> <p>Visi likumi paredz zināma veida regulāru rīcībpolitikas izstrādes procesu, ik pēc četriem gadiem to aktualizējot, un – līdzīgi kā ES valstu NEKP (nacionālo enerģētikas un klimata plānu) gadījumā (ko Spānija vēlas lietot tieši šim mērķim) – plānojot attīstību 10–15 gadu perspektīvā.</p> <p>Īpašas stratēģijas</p> <p>Dažas valstis jau likumos nosaka ļoti specifiskus instrumentus – visuzskatāmākais ir Francijas oglekļa emisiju nodoklis vai pavasis nesen ieviestais CO2 standarts termoelektrostacijām, kas ar likumdošanu pastarpināti nosaka pakāpenisku ogļu izmantošanas pārtraukšanu līdz 2022. gadam (ar atbalstu no tā cietušajiem strādniekiem). Spānija no 2040. gada plāno pieļaut tikai jaunus bezemisiju transportlīdzekļus.</p>	<p>KURŠ JĀIESAISTA? ZINĀTNE</p> <p>Atbildīgā loma</p> <p>Kapacitāte</p>	<p>Katrā ziņā visas klimata pārvaldības sistēmas zināmā mērā piesaista neatkarīgu zinātnisko padomdevēj institūciju (atkāpe: Nīderlandē izmanto jau esošo, Zviedrijā nodibinājusi Padomi ārpus pamata likuma). Tās būtiski atšķiras, piemēram, pēc uzticētā mandāta un kapacitātes. AK Klimata pārmaiņu komiteja izceļas pirmkārt jau ar vērienu, kā arī ar reputāciju un nozīmīgu kopīgajai sistēmā. Šis neatkarīgās struktūras pilda trīs pamatfunkcijas: uzraudzības un/vai konsultatīvo funkciju, kā arī sabiedrības iesaisti.</p> <p>Lai ekspertu padome varētu darboties, tai ir dota pieeja sekretariātam (Dānijā, Vācijā, Īrijā, Zviedrijā un AK), ir savs budžets (AK), vai ar ieinteresēto iestāžu palīdzību (piem., Dānijā) tai piesaista ārpalpojumu ekspertus.</p>
<p>KĀ? PASĀKUMI</p>	<p>Integrēšana</p> <p>Zviedrijas Klimata akts nosaka, ka klimata un budžeta politikas mērķiem jābūt saskaņotiem. Francijas likums un Spānijas likumprojekts paredz pienākumu finanšu institūcijām atskaitīties par klimata risku.</p> <p>Klimata jautājumu finansējums</p> <p>Francijas valdībai līdz ar budžeta projekta priekšlikumu ir arī pienākums sniegt gada pārskatu par pieejamo publisko un privāto klimata jautājumu finansējumu. Arī Zviedrijā un Vācijā apvieno gada pārskatus ar budžeta projektu. Spānijas likumprojekts paredz atlikt konkrētu gada budžeta summu klimata vajadzībām. Dānija un Spānija ir vienīgās valstis, kuras skaidri runā arī par starptautiskās klimata politikas dimensiju, tostarp finansējumu.</p>	<p>KURŠ JĀIESAISTA? SABIEDRĪBAS DALĪBA</p> <p>Inovācijas platformas</p> <p>Īpašas platformas</p> <p>Nianse un variācijas</p>	<p>Padomdevēj institūcijām ir dažādas uzticētās pilnvaras, taču trīs no tām izceļas ar stingro nostāju šajā procesā. AK un Francijā padomdevēj institūcijām uztic sagatavot neatkarīgus gada pārskatus, uz ko valdībai pēc tam noteikti ir jāreaģē. Dānijā valdībai jāpauž arī nostāja par Klimata padomes rekomendācijām gada pārskatos. Jāatzīmē inoVācijā Vācijā: ekspertu padomes uzdevums ir pārbaudīt nozaru ministriju pamatpieņēmumus par ietekmēm uz rīcībpolitikām.</p> <p>Somija, Francija, Vācija, Īrija un Spānija min nepārprotamas saistības un iespējas sabiedrības dalībai, Dānija un arī AK uztic pienākumu sekmēt sabiedrības iesaisti attiecīgajai ekspertu institūcijai, savukārt citi tiesību akti vispār tieši nemin sabiedrības vai ieinteresēto pušu iesaisti (piem., Nīderlandē, Zviedrijā), taču tā tomēr automātiski pieder šo valstu politikiskajai kultūrai.</p>
<p>VAI IR PROGRESS? PROGRESA UZRAUDZĪBA</p>	<p>Konsekventi gada pārskati</p> <p>Visas valstis nosaka par pienākumu sniegt gada pārskatus par progresu, kurus dažkārt nodrošina padomdevēj institūcijas. Tie zināmā mērā ir publiski pieejami. Visbiežāk tos iesniedz parlamentam, kas arī rada iespēju publiskām debatēm. Dānijā, Francijā, Spānijā un AK valdībai ir pienākums uz tiem reaģēt publiski (ar parlamenta starpniecību). Somija paredz vairākus vispārīgus uzraudzības noteikumus, tostarp pārbaudi, cik precīzas realitātē izrādījušās prognozes par emisiju mazināšanas ietekmi konkrētās politikas jomās.</p>	<p>KURŠ JĀIESAISTA? SABIEDRĪBAS DALĪBA</p> <p>Mērķi un stratēģijas</p>	<p>Vairākas valstis ir nodibinājušas speciālas struktūras vai platformas, lai ieinteresēto pušu iesaisti noformētu institūcijas veidā (piem., Dānija, Francija, Vācija, Nīderlandē, Spānija), lai gan tas nav skaidri noteikts vairumā likumu.</p> <p>Vairākas valstis ir mēģinājušas iesaistīt savus pilsoņus ar jaunām metodēm un ārpus ietvarlikumu mehānismiem: Vācijā ar 2015. gadā pieņemto 2050. gada Klimata Rīcības plānu, Īrijā ar Pilsoņu sapulci 2018. gadā (par vairākām tēmām, tostarp klimata politiku) un Francijā ar Pilsoņu konvenciju par ekoloģisku pāreju, kas uzsākta 2019. gadā.</p>
<p>Rīcības ierosme</p>	<p>Vairākums tiesību aktu paredz papildu rīcības stratēģijas, ja procesa gaitā tiek konstatēti trūkumi (Dānijā, Somijā, Vācijā, Nīderlandē un zināmā mērā arī Francijā), kamēr citās valstīs to paši neizdala kā mehānismu. Šis ir būtisks solis, kas noslēdz politikas pilnveides ciklu. Dānijā gada uzskaites kārtība ir īpaši kompleksa, tajā fiksē vēsturiskos datus, prognozē nākotnes scenārijus un nepieciešamības gadījumā plāno papildu</p>	<p>PĀRKĀRTOŠANĀS? ILGTERMIŅA IEVIRZE</p> <p>Strukturālās pārmaiņas</p>	<p>Ilgtermiņa mērķi ar būtisku emisiju samazinājumu dominē visos likumos, un dažas valstis to sekmē ar starpposma mērķiem (vai īpašu procesu, kā pastāvīgi noteikt tiem sekojošos mērķus (AK, Francija (izmantojot oglekļa budžetus) un Dānija). Tikai dažas valstis (Somija, Francija, Īrija un daļēji arī Vācija) izmanto ilgtermiņa stratēģijas kā galveno dokumentu, kas nosaka turpmāko rīcību, lai gan to jau paredz ES likumdošana.</p> <p>Vairākums valstu rada vismaz netiešu saikni, lai nodrošinātu, ka rīcībpolitikas ņems vērā ilgtermiņa mērķi. To var būtiski nostiprināt, integrējot klimata jautājumus valdības politikā vai finansējuma (piem., Somijā, Zviedrijā, Francijā) un apsverot klimata riskus finanšu institūciju darbā (piem., Francijā, Spānijā).</p>
<p>VAI IR PROGRESS? PROGRESA UZRAUDZĪBA</p>	<p>Dažu likumu nosaukumi liecina par strukturālām pārmaiņām (Francijā, Īrijā, Spānijā), un ir tādi, kas pat paredz pārkaršanas stratēģijas jau likumdošanā: Spānija tiecas līdz 2040. gadam pakāpeniski pārtraukt iekšdedzes dzinēju pārdošanu un vēlas ieviest <i>taisnīgas pārkaršanas stratēģiju</i>. Francija paredz līdz 2022. gadam pakāpeniski pārtraukt ogļu izmantošanu rūpniecībā un piedāvā proaktīvu atbalstu iesaistītajam darbspēkam.</p>	<p>PĀRKĀRTOŠANĀS? SABIEDRĪBAS DALĪBA</p>	<p>Dažu likumu nosaukumi liecina par strukturālām pārmaiņām (Francijā, Īrijā, Spānijā), un ir tādi, kas pat paredz pārkaršanas stratēģijas jau likumdošanā: Spānija tiecas līdz 2040. gadam pakāpeniski pārtraukt iekšdedzes dzinēju pārdošanu un vēlas ieviest <i>taisnīgas pārkaršanas stratēģiju</i>. Francija paredz līdz 2022. gadam pakāpeniski pārtraukt ogļu izmantošanu rūpniecībā un piedāvā proaktīvu atbalstu iesaistītajam darbspēkam.</p>

PIEZĪMES

1. Dānijas un Spānijas pārskats balstās uz dokumenta projektiem, kas tobrīd pieejami rakstiskā veidā, kamēr Īrijā esošo aktu (pieņemts 2015. gadā) vēl tikai analizē (grozījumu projekts publicēts 2020. gada janvārī).
2. Izvērstāk par klimata politikas esošo likumdošanu, tās trūkumiem un Eiropas Klimata akta pamatelementiem sk. Meyer-Ohlendorf, N. (2019): "A European Climate Law – What Should It Look Like?" Berlin: Ecologic Institute.

DAŽI IEPRIEKŠĒJIE PĀRSKATI PAR NETO NULLES EMISIJU PLĀNU 2050. GADAM:

"Net Zero By 2050: From Whether To How" (2018. gada septembris)

"Funding Innovation to deliver EU Competitive Climate Leadership" (2018. gada novembris)

"Net-Zero Agriculture in 2050: How To Get There" (2019. gada februāris)

"Towards Fossil-Free Energy in 2050" (2019. gada marts)

"Industrial Transformation 2050 – Pathways to Net Zero Emissions from EU Heavy Industry" and "Industrial Transformation 2050 – Towards an Industrial Strategy for a Climate Neutral Europe" (2019. gada aprīlis)

"Planning for Net Zero: assessing the draft National Energy and Climate Plans" (2019. gada maijs).

<https://europeanclimate.org/net-zero-2050/>
2050@europeanclimate.org

